

ห้องสมุด ๒๔ ชั่วโมง ของจ๊ะส่าว

ฟ้ามืดแล้ว แต่ประตูบ้านจ๊ะส่าว-ผ้าสีห๊ะ ผดุงชาติ กลางซอยเล็กริมถนนสายหลักของอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ยังเปิดอยู่

พื้นที่ส่วนแคบๆ เคยเต็มไปด้วยล้มเกาะ โต๊ะ ตู้ ถูกปรับเป็นห้องสมุด ๒๔ ชั่วโมง ไม่มีช่วงเวลาเปิดปิด ไม่มีเขตหวงห้าม กติกาการอ่านและยืมคืนหนังสือ เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างจ๊ะส่าว, จริญญา สาลี ลูกสาว อายุ ๑๕ ปีของจ๊ะส่าวที่เข้ามารับหน้าที่บรรณารักษ์ เฉพาะกิจ กับเด็ก ๆ บ้านใกล้เคียง ในชุมชนมุสลิม ติดป่าชายเลน ส่วนหนึ่งของท้องทะเลอันดามันจังหวัดระนอง

จ๊ะส่าว เจ้าของบ้านและเจ้าของห้องสมุด ที่วันนี้ กลายเป็นพื้นที่พิเศษของชาวชุมชนบ้านบางกล้วยนอก บอกว่ายินดียกพื้นที่ส่วนแรกสุดของบ้านอุทิศให้เป็นพื้นที่สาธารณะ เป็นพื้นที่เล็กๆ ที่จะสร้างสังคมการอ่านขึ้นที่บ้านบางกล้วยนอก

บ้านหลังเล็กของจ๊ะส่าวตั้งอยู่ในเขตชุมชนที่มีเด็ก ๆ จำนวนมาก แต่อยู่ห่างจากตัวเมืองระนองกว่า ๕๐-๖๐ กิโลเมตร และแทบไม่มีร้านหนังสือ มีเพียงแผงขายหนังสือพิมพ์เล็กๆ ที่ตลาด

ก่อนนี้เด็กหลายสิบคนเมื่อเลิกเรียนตอนเย็นแล้ว ชอบแวะเล่นหน้าบ้านของจ๊ะส่าว และเข้ามานั่งดูโทรทัศน์ ตามความสนิทชิดเชื้อของผู้คนในต่างจังหวัดที่สายสัมพันธ์ของชุมชนยังแนบแน่นอยู่

อาจด้วยตัวบ้านจ๊ะส่าวตั้งอยู่ระหว่างทางเดินไปโรงเรียน มัสยิด และเป็นทางไปสู่ถนนใหญ่ ที่นี่จึงกลายเป็นศูนย์รวมหัวใจของเด็ก ๆ มานาน แม้ยามกลางคืน เด็กบ้านบางกล้วยนอกต้องจับกลุ่มกันเดินไปเรียนศาสนาที่มัสยิดซึ่งตั้งอยู่ห่างออกไป ก็ต้องเดินผ่านมาทางนี้

จ๊ะส่าวที่นอกจากประกอบอาชีพเป็นชาวประมง ออกหาปลา ยังเป็นผู้นำกลุ่มแม่บ้าน และเป็นประธานอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) ชุมชน คิดว่า จะจัดกิจกรรมให้เกิดประโยชน์แก่ทายาทของชุมชน มากกว่าเล่นหรือเปิดดูโทรทัศน์อย่างไร

กระทั่งเอ็นจีโอกลุ่มระมัดใบบเข้ามาเสนอความคิดว่า เธอสนใจทำกิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับเด็ก ๆ หรือไม่ หญิงผู้นำชุมชนจึงคว้าโอกาสนั้นไว้ แล้วเริ่มด้วยการรับกล่องหนังสือเคลื่อนที่มาตั้งที่บ้าน

กล่องหนังสือสองใบจะตั้งประจำอยู่ที่บ้านกลาง

ขอย ให้เด็ก ๆ ได้อ่าน เมื่อผ่านไป ๑ เดือนก็ย้ายกล่องหนังสือไปให้ชุมชนอื่น และรับกล่องใหม่เวียนเข้ามาแทน

กล่องหนังสือใบเล็กกลายเป็นจุดสนใจสำคัญของชีวิตจี๊สาว และมีส่วนช่วยให้เด็กหญิงคนหนึ่งชื่อ ลีนาทิพย์ สาลี ที่สูญเสียแม่ไปจากเหตุการณ์สึนามิ เมื่อหลายปีก่อนจนกลายเป็นเด็กเก็บตัว ไม่ค่อยคบเพื่อน ไม่ชอบเข้าสังคม แม้นักจิตวิทยาเคยมาช่วยบำบัดก็ไม่ประสบความสำเร็จ แต่เมื่อมีโอกาสหยิบจับหนังสือขึ้นมาอ่าน เธอกลับกล้าจะเปิดตัวเองกับคนอื่นมากขึ้น

เหตุการณ์เริ่มขึ้นเมื่อเด็กน้อยเดินเข้ามาในบ้านหนังสือของจี๊สาว ซึ่งเวลานั้นเพิ่งอยู่ในช่วงตั้งไข่ของการเปิดห้องสมุด

ลีนาทิพย์เข้ามานั่ง เข้ามาอ่าน เข้ามาเล่นกับเด็กคนอื่นบ้าง จนวันหนึ่งได้เล่นิทานให้เด็กอายุน้อยกว่าฟัง บ่อยครั้งเข้า ที่สุดท้ายก็พบว่าคนนี้ก็กล้าเปิดตัวเอง และมีพัฒนาการด้านการอ่านหนังสือดีขึ้น จนกลายเป็นความภูมิใจหนึ่งของห้องสมุดเล็ก ๆ แห่งนี้

กับการเกิดขึ้นของห้องสมุด ๒๔ ชั่วโมงที่เปิดให้บริการอย่างไม่มีเวลาหลับ ราวกับร้านเซเว่น อีเลฟเว่น แม้ไม่ได้มีพื้นที่โถ่อ่าและไม่ได้มีชั้นวางหนังสือเป็นระบบระเบียบเรียบร้อยเหมือนดังห้องสมุดมาตรฐาน แต่จี๊สาวก็ยินดีปรับพื้นที่ส่วนหน้าบ้านเธอให้เป็นห้องสมุดกระตุ้นการอ่านของเด็ก ๆ และยินยอมพร้อมใจเปิดให้บริการทั้งวันทั้งคืน เพราะบริเวณบ้านส่วนนี้ไม่จำเป็นต้องปิดประตู

เพียงเปิดไฟให้บริการไว้ในยามกลางคืน

เมื่อเห็นว่าการเปิดห้องสมุดนั้นได้ผล มีเด็กให้ความสนใจเข้ามาอ่านหนังสือไม่เว้นวัน โดยเฉพาะหลังเลิกเรียนและช่วงก่อนเด็ก ๆ เดินไปเรียนอิสลามที่มีสียัด

จี๊สาวที่มีตำแหน่งเป็นประธาน อสม. จึงเขียนโครงการของบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล เพื่อนำมาส่งเสริมพัฒนาการด้านการอ่านในเด็กปฐมวัย ขยายวงจนถึงคนในชุมชนละแวกใกล้เคียง

จี๊สาวบอกในสิ่งที่เธอคิดว่า “เรื่องสุขภาพนั้นไม่ได้มีแต่สุขภาพกาย แต่ยังมีสุขภาพจิต จี๊สาวคิดว่าการส่งเสริมสุขภาพต้องครอบคลุมทั้งสุขภาพกายและสุขภาพ

ใจ ในทุกช่วงอายุ”

นั่นคือแนวคิดหลักที่เธอใช้เขียนโครงการขอทุนสนับสนุนห้องสมุดเพื่อซื้อหนังสือดีมีคุณภาพเข้ามา

หญิงมุสลิมวัยประมาณ ๔๐ ปี สามารถอธิบายเชื่อมโยงการอ่านว่าเป็นกิจกรรมหลักในการส่งเสริมสุขภาพ คณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลจึงมีมติสนับสนุนงบประมาณให้โครงการของจี๊สาว

ได้งบประมาณมา ๔ หมื่นบาท ราว ๓ หมื่นบาท จี๊สาวจัดแจงซื้อหาหนังสือเข้าห้องสมุด มีเอ็นจีโอกลุ่มระบัตโบเป็นที่เล็งช่วยคัดเลือกหนังสือและจัดซื้อมาเพิ่มอีก ๒๐๐ เล่ม เงินก้อนที่เหลือนำมาใช้จัดกิจกรรมอบรมด้านการอ่านให้ อสม. คนอื่น ๆ

รูปแบบการยืมคืนหนังสือไม่เป็นทางการนัก โดยลูกสาวในฐานะบรรณารักษ์รับผิดชอบดูแลเรื่องบันทึกการยืมคืนหนังสือ

จี๊สาวเล่าว่าห้องสมุดนี้ไม่มีการกำหนดวันคืนหนังสือที่ชัดเจน แต่เป็นการกำหนดโดยผู้ต้องการยืมหนังสือเองมากกว่า

“สำหรับนิทานเด็กส่วนใหญ่ไม่ถึง ๕ วัน น้องเขาก็นำมาคืน หรือครั้งหนึ่งมีเด็กยืมไปห้าเล่มตอนเช้า ตอนบ่ายก็เอามาคืนแล้ว อีกรายหนึ่งเป็นเด็กพัฒนาการช้า เขาจะเดินมาเยี่ยมบ่อยชอบเอาไปให้แม่อ่านให้ฟัง เขาชอบมาถามจี๊สาวเป็นประจำว่า หนังสือใหม่มีมาหรือยังด้วย”

หากถามว่าความหมายของห้องสมุดคืออะไร

หากคำตอบคือสถานที่รวบรวมหนังสือดีมีประโยชน์อันหลากหลายไว้เพื่อให้บริการผู้คนได้เข้ามาอ่าน หรือเลือกยืมหนังสือกลับไปอ่านที่บ้าน ตัวสถานที่ก็อาจไม่จำเป็นต้องโถ่อ่า โอโถง และจะยิ่งดีหากจัดอุปสรรคเรื่องเวลาเปิดปิดทำการ

ห้องสมุด ๒๔ ชั่วโมงของจี๊สาวที่แนบแน่นอยู่กับชาวชุมชนบางล้วยนอกก็ได้ทำหน้าที่ห้องสมุดอย่างสมบูรณ์แล้ว